

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.003.04.2022

Pan

Artur Pamuła

Powiatowy Lekarz Weterynarii

Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Trzebnicy

ul. 1 Maja 1

55-100 Trzebnica

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/088 – „Zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Trzebnicy ¹ , ul. 1 Maja 1, 55-100 Trzebnica.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Artur Pamuła, Powiatowy Lekarz Weterynarii ² w Trzebnicy od dnia 1 września 2007 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania organów Inspekcji Weterynaryjnej, dotyczące zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Ziemowit Florkowski, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWR/29/2022 z 2 lutego 2022 r.2. Bernard Sosulski, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/28/2022 z 2 lutego 2022 r. <p>(akta kontroli: tom I, str. 1-2)</p>

¹ Dalej: PIW albo Inspektorat.

² Dalej: PLW.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą w Inspektoracie podejmowano działania ukierunkowane na zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń.

PLW rzetelnie prowadził dochodzenia epizootyczne, gromadził stosowny materiał i dokumentował niezbędne dane dotyczące kolejnych przypadków epizootii związanej z ASF⁵, przekazując próbki do badań laboratoryjnych w celu określenia genotypu wirusa choroby. Inspektorat współpracował z organami administracji rządowej, jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi podmiotami i służbami zaangażowanymi w zwalczanie i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się ASF. Prowadzono również szkolenia dla lokalnych hodowców trzody chlewnej oraz myśliwych, a także kampanię informacyjną mającą na celu zwiększenie świadomości w zakresie sposobu przenikania wirusa ASF ze środowiska naturalnego do gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną.

Co do zasady PLW dochował obowiązku informacyjnego, zawiadamiając bezzwłocznie Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii o nowych przypadkach występowania na obszarze powiatu trzebnickiego afrykańskiego pomoru świń u dzików oraz wśród trzody chlewnej.

W celu zapobiegnięcia rozprzestrzeniania się wirusa ASF prowadzono kontrole, w tym kontrole sprawdzające, w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach utrzymujących trzodę chlewną na terenie powiatu trzebnickiego.

W działalności kontrolowanej jednostki nie ustrzeżono się przy tym nieprawidłowości, z których najważniejsze polegały na tym, że:

- w ślad za wydanymi w latach objętych kontrolą 20 decyzjami nakazującymi ubój lub zabicie utrzymywanej trzody chlewnej, PLW nie sprawdził ich wykonania do czasu zakończenia przez NIK czynności kontrolnych w tym zakresie⁶;
- w decyzjach nakazujących ubój lub zabicie trzody chlewnej PLW wskazywał terminy dokonania takich czynności, mimo że możliwości takiej nie przewidywały przepisy prawa. Niezależnie od tego, terminy te były odległe i zróżnicowane, chociaż zwiększało to ryzyko rozprzestrzeniania się wirusa ASF, a w świetle obowiązujących przepisów wydawane nakazy posiadały rygor natychmiastowej wykonalności;
- w marcu i kwietniu 2020 r. w PIW zaciągane były zobowiązania związane ze zwalczaniem oraz przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się ASF, pomimo braku zabezpieczenia w planie finansowym tej jednostki środków odpowiednio w wysokości 11,4 tys. zł oraz 14,0 tys. zł;
- nieterminowo uregulowano w 2021 r. w sumie 22 faktury i rachunki na łączną kwotę 200,8 tys. zł, dotyczące zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się ASF;
- wbrew obowiązującym przepisom nie informowano sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii o w sumie 42 przypadkach podejrzenia lub stwierdzenia wystąpienia ASF wśród dzików, a w pięciu o wygaszeniu ogniska ASF wśród trzody chlewnej;

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Afrykański pomór świń (African Swine Fever).

⁶ Tj. do dnia 11 kwietnia 2022 r.

- prowadzony przez PIW elektroniczny rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, nie był kompletny, gdyż brakowało w nim numeru PESEL oraz numeru identyfikacji podatkowej (NIP) tych podmiotów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Działania organów Inspekcji Weterynaryjnej, dotyczące zwalczania i przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń w populacji dzika oraz przenikaniu i rozprzestrzenianiu się tej choroby w stadach świń

Opis stanu faktycznego

1. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2021 r. w powiecie trzebnickim odnotowano 42 przypadków afrykańskiego pomoru świń u dzików. Pierwszy z nich został potwierdzony badaniami laboratoryjnymi w dniu 12 sierpnia 2021 r. W badanym okresie zostało potwierdzonych sześć ognisk epizootii w gospodarstwach utrzymujących świnie⁷.

W związku ze stwierdzeniem przypadków choroby w populacji dzika na obszarze przekraczającym obszar jednego powiatu, począwszy od 20 grudnia 2019 r. Wojewoda Dolnośląski wydawał rozporządzenia w sprawie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się afrykańskiego pomoru świń na terenie województwa dolnośląskiego. Wraz z rozwojem epizootii rozporządzeniami obejmowano kolejne powiaty, by rozporządzeniem z dnia 17 czerwca 2021 r.⁸ określić powiat trzebnicki jako obszar skażony afrykańskim pomorem świń, natomiast na podstawie rozporządzenia z 15 lipca 2021 r.⁹ część powiatu¹⁰ została określona jako obszar zapowietrzony w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń w miejscowości Chodlewo. Na obszarach zapowietrzonych i zagrożonych zostały wprowadzone zakazy i nakazy o których mowa w art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt¹¹, oraz w § 18 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń¹². W dniu 20 lipca 2021 r. Komisja Europejska sklasyfikowała obszary gmin Prusice i Żmigród jako objęte ograniczeniami III¹³.

(akta kontroli: tom I, str. 29-74)

⁷ Pierwszy przypadek odnotowany w dniu 10 lipca 2021 r., a kolejne w dniach: 6 sierpnia, 25 sierpnia, 4 września, 9 września oraz 29 września 2021 r.

⁸ Rozporządzenie nr 10 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 17 czerwca 2021 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń u dzików na terenie powiatu górowskiego i trzebnickiego (Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 2961).

⁹ Rozporządzenie nr 13 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń (ASF) na terenie powiatu górowskiego, trzebnickiego i wołowskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 3509).

¹⁰ Miejscowości: Chodlewo, Garbce oraz Korzeńsko.

¹¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1421; dalej: uozz.

¹² Dz. U. poz. 754; dalej: rozporządzenie w sprawie zwalczania ASF.

¹³ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/1205 z dnia 20 lipca 2021 r. zmieniające załącznik I do rozporządzenia wykonawczego (UE) 2021/605 ustanawiającego szczególne środki zwalczania afrykańskiego pomoru świń (Dz. Urz. UE L 261/8 z 22.07.2021), Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/605 z dnia 7 kwietnia 2021 r. ustanawiające szczególne środki zwalczania afrykańskiego pomoru świń (Dz. Urz. UE L 129/1 z 15.04.2021) wprowadziło trzy obszary objęte ograniczeniami: obszar objęty ograniczeniami I, obszar objęty ograniczeniami II oraz obszar objęty ograniczeniami III.

Na podstawie badania dokumentacji dla dziesięciu martwych dzików¹⁴ ustalono, że PLW:

- podejmował czynności mające na celu zebranie i udokumentowanie wszelkich danych epizootycznych dotyczących tego przypadku - pozyskiwał informacje od osób, które znalazły lub upolowały dzika, przeprowadzał badania dzika, wysyłał próbki do badań laboratoryjnych w celu określenia genotypu wirusa choroby;
- prowadził i na bieżąco aktualizował dokumentację epizootyczną, zawierającą dane wynikające z § 18 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zwalczania ASF;
- przeprowadzał badania, zgodnie z instrukcją diagnostyczną, w celu stwierdzenia albo wykluczenia choroby dzików odstrzelonych lub padłych;
- wysyłał próbki, pobrane zgodnie z instrukcją diagnostyczną, do badań laboratoryjnych.

(akta kontroli: tom I, str. 158-191)

2. Badanie dokumentacji pięciu przypadków stwierdzenia ASF u dzików odstrzelonych oraz 37 przypadków u dzików padłych wykazało, że PLW, stosowanie do art. 42 ust. 8 oraz art. 51 ust. 4 pkt 1 uozz, każdorazowo informował Dolnośląskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii¹⁵ (w formie elektronicznej) o pozytywnym wyniku badania na obecność ASF, najpóźniej w ciągu trzech dni po otrzymaniu wyników badań laboratoryjnych. W 83,3% tych przypadków¹⁶ dokonano tego do końca następnego dnia od dnia otrzymania informacji o potwierdzeniu zakażenia u dzika wirusem ASF.

(akta kontroli: tom I, str. 261-277)

3. Badania dokumentacji w sumie 42 przypadków stwierdzenia ASF u dzików wykazały, że pomimo obowiązku wynikającego z art. 51 ust. 5 pkt 1 lit. a uozz, PLW nie przekazywał sąsiednim powiatowym lekarzom weterynarii¹⁷ informacji o stwierdzeniu wystąpienia wirusa u dzika, tj. choroby wymienionej w pkt 12 załącznika nr 2 do uozz. Szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W przypadku wystąpienia ASF u trzody chlewnej¹⁸ PLW każdorazowo informował sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii o podejrzeniu zakażenia, stwierdzeniu zakażenia oraz w jednym przypadku o wygaśnięciu ogniska choroby. W pozostałych przypadkach nie przekazywał informacji o wygaśnięciu ogniska choroby.

(akta kontroli: tom I, str. 246-249, 258-259)

4. W okresie objętym kontrolą PLW nie wydawał rozporządzeń, o których stanowi art. 45 ust. 1 uozz, tj. określających obszar skażony, nakładających zakazy i nakazy, w związku z zagrożeniem wystąpienia lub wystąpieniem ASF u dzików na obszarze powiatu.

W związku z wystąpieniem ASF na terenie województwa dolnośląskiego¹⁹ Wojewoda Dolnośląski wydał rozporządzenie z dnia 23 czerwca 2020 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń u dzików²⁰. Rozprzestrzeniająca się epizootia i wykrycie kolejnych przypadków ASF spowodowało, że w dniu 17 czerwca 2021 r. Wojewoda Dolnośląski określił na terenie powiatu trzebnickiego obszar

¹⁴ Pięć dzików odstrzelonych oraz pięć dzików padłych.

¹⁵ Dalej: DWLW.

¹⁶ Łącznie w 35 na 42 przypadków potwierdzenia zakażenia.

¹⁷ Tj. PLW we Wrocławiu, Oleśnicy, Miliczu, Wołowie, Środzie Śląskiej, Górze oraz w Rawiczu.

¹⁸ Sześć przypadków stwierdzenia zakażenia wirusem ASF na terenie powiatu trzebnickiego.

¹⁹ Pierwsze przypadki padłych dzików zakażonych ASF z terenu powiatu polkowickiego w dniach: 22 czerwca 2020 r. oraz 27 sierpnia 2020 r.

²⁰ Rozporządzenie nr 18 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 23 czerwca 2020 r. w sprawie zwalczania afrykańskiego pomoru świń na terenie powiatów głogowskiego oraz polkowickiego (Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 4172).

skażony afrykańskim pomorem świń i wprowadził na tym obszarze określone nakazy i zakazy.

(akta kontroli: tom I, str. 194-195)

5. Na terenie powiatu trzebnickiego odstrzał sanitarny dzików został wprowadzony rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego²¹. Wielkość odstrzału, wyrażona w załączniku nr 20 do tego rozporządzenia, została ustalona na poziomie 1389 dzików, z terminem zakończenia odstrzału na dzień 31 października 2021 r. Rozporządzeniem z dnia 28 października 2021 r.²² termin ten został przesunięty na dzień 31 grudnia 2021 r. Do końca 2021 r. zostało odstrzelonych 967 dzików. W wydanym rozporządzeniu Wojewoda Dolnośląski nakazał, aby pozyskane tusze dzików z obszarów ochronnych, objętych ograniczeniami oraz zagrożeniem w rozumieniu § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie walki z ASF, przeznaczone były do utylizacji albo na użytek własny myśliwych.

(akta kontroli: tom I, str. 258-259)

6. PLW w obwodach łowieckich położonych na obszarze objętym ograniczeniami oraz obszarze zagrożenia nie zakazał odłowów zwierząt łownych, polowań na zwierzęta łowne, polowań indywidualnych ani zbiorowych na zwierzęta łowne, jak również polowań z udziałem psów lub z udziałem nagonki. PLW przeprowadził analizę ryzyka dotyczącą polowań na obszarze objętym ograniczeniami oraz obszarze zagrożenia. Wnioski z tej analizy zostały przekazane DWLW.

(akta kontroli: tom I, str. 194-195; tom II, str. 241-243)

Na koniec 2021 r. na terenie powiatu trzebnickiego znajdowało się siedem punktów przetrzymywania tusz²³ dzików, dysponujących łącznie 13 kontenerami - chłodniami. Wszystkie chłodnie były własnością osób prywatnych. W latach 2019-2020 w powiecie trzebnickim nie było PPT dzików, ponieważ powiat ten nie był obszarem objętym ograniczeniami.

Według PLW: *liczba PPT dzików jest wystarczająca. Jednak w związku z licznymi uwagami od myśliwych na temat długości oczekiwania na wynik badania w kierunku ASF i tym samym zamknięcia PPT uważam, że każde koło łowieckie powinno posiadać co najmniej dwa kontenery do przetrzymywania tusz dzików.*

(akta kontroli: tom I str. 194-195)

W związku z wprowadzeniem na terenie powiatu trzebnickiego w dniu 17 czerwca 2020 r. obszaru objętego ograniczeniami każdy odstrzelony dzik trafił do PPT wraz z wszystkimi częściami ciała.

Na terenie powiatu trzebnickiego w 2021 r. znalezionych zostało 76 sztuk dzików padłych, natomiast odstrzelono 967 sztuk dzików. Zostało przeprowadzonych 76 badań laboratoryjnych na obecność wirusa ASF u dzików padłych oraz 985 badań laboratoryjnych u dzików odstrzelonych.

Jak wyjaśnił PLW, różnica między liczbą odstrzelonych i zbadanych dzików związana jest z tym, że program Vetlink²⁴ dolicza dziki z terenu powiatu trzebnickiego, ale przebywające w PPT na terenie powiatu sąsiedniego np. milickiego lub oleśnickiego. W związku z powyższym system Vetlink nie rozróżnia

²¹ Rozporządzenie nr 7 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 kwietnia 2021 r. w sprawie odstrzału sanitarnego dzików na terenie województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 1804).

²² Rozporządzenie nr 28 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 października 2021 r. zmieniające rozporządzenie nr 7 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 kwietnia 2021 r. w sprawie odstrzału sanitarnego dzików na terenie województwa dolnośląskiego.

²³ Dalej: PPT.

²⁴ Używany przez PIW program informatyczny – dopisek kontrolera.

miejsca przetrzymywania tuszy od miejsca odstrzelenia. Dolicza dziki przetrzymywane w powiecie np. milickim lub oleśnickim.

(akta kontroli: tom I, str. 258-259)

W trakcie wykonywania zadań przez Inspektorat nie wystąpiły przypadki czasowego braku znaków weterynaryjnych, każdorazowo po otrzymaniu informacji o dzikach odstrzelonych były one znakowane przez PLW.

(akta kontroli: tom I, str. 194-195)

7. PLW weryfikował liczbę pozyskanych lub odstrzelonych dzików z liczbą tusz dzików znajdujących się w PPT, co miało miejsce w przypadku sześciu PPT, natomiast w przypadku jednego PPT weryfikacja nie została przeprowadzona, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

PLW pełnił nadzór nad przestrzeganiem rygorów postępowania z tuszą dzików odstrzelonych na obszarach ustanowionych, w związku z występowaniem ASF, stosownie do regulacji zawartych w rozporządzeniu w sprawie zwalczania ASF. W myśl § 14 ust. 2 i 3 tego rozporządzenia, dziki odstrzelone na obszarze objętym obostrzeniami (ochronnym, objętym ograniczeniami, zagrożenia), były dostarczane wraz ze wszystkimi częściami ciała, w tym z narządami wewnętrznymi, do położonych na tym samym obszarze PPT nadzorowanych przez organ Inspekcji Weterynaryjnej. Tusze, wszystkie części ciała opuszczały punkty i zakłady, o których mowa wyżej, wyłącznie po uzyskaniu ujemnego wyniku badania laboratoryjnego w kierunku afrykańskiego pomoru świń. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku testu tusze były odbierane przez zakład utylizacyjny, z którym zarządca PPT miał podpisaną umowę. Pracownicy PIW byli obecni przy przekazywaniu tusz do utylizacji. W roku 2021 zutylizowanych zostało 19 sztuk tusz dzików, w tym pięć sztuk z dodatnim wynikiem badania na obecność wirusa ASF.

(akta kontroli: tom I, str. 241-242, 244)

8. Poniesione przez PIW w 2019 r. wydatki na zwalczanie ASF wyniosły łącznie 27 241,00 zł, z czego na: bioasekurację w gospodarstwach trzody chlewnej - 7008,00 zł, zakup materiałów jednorazowego użycia - 3755,07 zł, odstrzał dzików oraz badania laboratoryjne - 16 477,93 zł. W 2020 r. w tym samym zakresie wydatki wyniosły łącznie 538 269,72 zł, z czego na: bioasekurację - 19 855,00 zł, zakup materiałów jednorazowego użycia - 7636,80 zł, odstrzał dzików oraz badania laboratoryjne - 510 777,92 zł. W 2021 r. wydatki poniesione przez PIW na zwalczanie ASF wyniosły łącznie 1 497 123,20 zł, z czego na: bioasekurację w gospodarstwach trzody chlewnej - 51 400,58 zł, zakup materiałów jednorazowego użycia - 15 124,07 zł, zabicie i utylizację zwierząt, dezynfekcję, odstrzał dzików, utylizacją i wywóz obornika, transport zwierząt, badania laboratoryjne - 1 021 907,05 zł, oraz odszkodowania za zwierzęta i zniszczoną paszę - 408 691,50 zł.

(akta kontroli: tom I, str. 297-298)

9. W latach objętych kontrolą Inspektorat nie dokonywał udzielania zamówień publicznych na zasadach i w trybach określonych w przepisach o zamówieniach publicznych²⁵.

W tym samym okresie PLW nie nałożył żadnej kary administracyjnej, przewidzianej w art. 85aa uozz.

²⁵ W badanym okresie obowiązywały dwa akty prawne regulujące udzielanie zamówień publicznych: ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.), obowiązująca do 31 grudnia 2020 r., oraz ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1129, ze zm.), która weszła w życie 1 stycznia 2021 r.

W 2019 r. łączne wydatki PIW wyniosły 1 426 800,26 zł – 93,9% planu po zmianach, z czego w dziale 010²⁶, rozdziale 01022²⁷ zrealizowano wydatki w kwocie 88 472,69 zł – 91,9% planu po zmianach, natomiast w dziale 010, rozdziale 01034²⁸ zrealizowano wydatki w kwocie 1 338 327,57 zł – 94,1% planu po zmianach.

Poniesione w 2019 r. wydatki na walkę z ASF w powiecie trzebnickim stanowiły 30,8% wydatków z rozdziału 01022, tj. kwotę 27 241,00 zł.

W 2020 r. łączne wydatki PIW wyniosły 2 248 012,60 zł – 96,6% planu po zmianach, z czego w dziale 010, rozdziale 01022 zrealizowano wydatki w kwocie 703 573,40 zł – 90,0% planu po zmianach, natomiast w dziale 010, rozdziale 01034 zrealizowano wydatki w kwocie 1 544 439,20 zł – 99,97% planu po zmianach.

Poniesione w 2020 r. wydatki na walkę z ASF w powiecie trzebnickim stanowiły 76,6% wydatków z rozdziału 01022, tj. kwotę 538 269,72 zł.

W 2021 r. łączne wydatki PIW wyniosły 14 600 564,16 zł – 99,99% planu po zmianach, z czego w dziale 010, rozdziale 01022 zrealizowano wydatki w kwocie 12 928 725,37 zł – 99,99% planu po zmianach, natomiast w dziale 010, rozdziale 01034 zrealizowano wydatki w kwocie 1 671 838,79 zł – 99,99% planu po zmianach.

Poniesione w 2021 r. wydatki na walkę z ASF w powiecie trzebnickim stanowiły 11,6% wydatków z rozdziału 01022, tj. kwotę 1 497 123,20 zł.

W sprawozdaniu Rb-28 z wykonania planu wydatków budżetu państwa za okres sprawozdawczy: styczeń 2020 r., pozycje przeznaczone na podanie planu finansowego nie zostały wypełnione. PLW wyjaśnił, że w sprawozdaniu Rb-28 z wykonania planu wydatków za styczeń 2020 r. nie ujęto planu z uwagi na brak w tym czasie ustawy budżetowej na 2020 r. Plan finansowy PIW został zatwierdzony do realizacji w granicach kwot określonych z ustawie budżetowej na rok 2020 z dnia 14 lutego 2020 r.²⁹.

W pierwotnym planie finansowym PIW na 2019 r. w rozdziale 01022 przewidziano kwotę 12 000 zł. W związku z potrzebą ponoszenia wydatków związanych ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt, w tym związanych z wypłacaniem kar i odszkodowań na rzecz osób fizycznych (§ 4590) - plan finansowy dla tego rozdziału był zmieniany w oparciu o środki pochodzące z rezerwy celowej budżetu Państwa. I tak został on:

- zwiększony decyzją DWLW z dnia 22 maja 2019 r. o 41 100 zł w § 4000 i 3000 zł w § 4170;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 22 lipca 2019 r. o 22 700 zł w § 4000 i 300 zł w § 4230;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 19 sierpnia 2019 r. o 1039 zł w § 4300;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 30 września 2019 r. o 500 000 zł w § 4590;
- zmniejszony decyzją DWLW z dnia 29 października 2019 r. o 1023 zł w § 4300;
- zmniejszony decyzją DWLW z dnia 21 listopada 2019 r. o 260 000 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 29 listopada 2019 r. o 10 000 zł w § 4170;
- zmniejszony decyzją DWLW z dnia 4 grudnia 2019 r. o 200 000 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 14 grudnia 2019 r. o 1206 zł w § 4210;
- zmniejszony decyzją DWLW z dnia 23 grudnia 2019 r. o 39 075 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 24 grudnia 2019 r. o 5000 zł w § 4300;

²⁶ Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo.

²⁷ Rozdział 010022 - Zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt oraz badania monitoringowe pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt i produktach pochodzenia zwierzęcego.

²⁸ Rozdział 010034 - Powiatowe inspektoraty weterynarii.

²⁹ (Dz. U. poz. 571).

do kwoty 96 247,0 zł.

(akta kontroli: tom II, str. 1-16)

W pierwotnym planie finansowym PIW na 2020 r. w rozdziale 01022 przewidziano kwotę 12 000 zł. W związku z koniecznością poniesienia wydatków na odstrzał dzików, badania laboratoryjne w kierunku wykrycia wirusów ptasiej grypy, jak również wypłaty odszkodowań związanych ze zwalczaniem salmonelli w stadach kur hodowlanych - plan finansowy dla tego rozdziału był zmieniany w oparciu o środki pochodzące z rezerwy celowej budżetu państwa. I tak został on:

- zwiększony decyzją ministra właściwego w sprawach finansów³⁰ z dnia 26 lutego 2020 r. o 6500 zł w § 4000;
- zwiększony decyzją MF z dnia 31 marca 2020 r. o 1000 zł w § 4000;
- zwiększony decyzją MF z dnia 7 kwietnia 2020 r. o 33 700 zł w § 4602;
- zwiększony decyzją MF z dnia 20 kwietnia 2020 r. o 101 100 zł w § 4601;
- zwiększony decyzją MF z dnia 6 maja 2020 r. o 486 500 zł w § 4000, o 10 000 zł w § 4170, o 300 zł w § 4230;
- zwiększony decyzją MF z dnia 6 października 2020 r. o 16 200 zł w § 4170;
- zwiększony decyzją MF z dnia 9 listopada 2020 r. o 115 000 zł w § 4000;
- zmniejszony decyzją MF z dnia 13 listopada 2020 r. o 937 zł w § 4000;
- zwiększony decyzją MF z dnia 20 listopada 2020 r. o 60 000 zł w § 4000;
- zmniejszony decyzją MF z dnia 22 grudnia 2020 r. o 60 000 zł w § 4000;

do kwoty 781 363,0 zł.

(akta kontroli: tom II, str. 17-32)

W pierwotnym planie finansowym PIW na 2021 r. w rozdziale 01022 przewidziano kwotę 12 000 zł. W związku z poniesieniem wydatków na odstrzał dzików, wypłatą odszkodowań za zabłądzoną trzodę chlewną i związanych ze zwalczaniem ptasiej grypy, a także zobowiązaniami z tytułu usług związanych ze zwalczaniem ognisk ASF i ptasiej grypy - plan finansowy dla tego rozdziału był zmieniany w oparciu o środki pochodzące z rezerwy celowej budżetu państwa. I tak został on:

- zwiększony decyzją MF z dnia 29 marca 2021 r. o 249 599 zł w § 4000 i o 6000 zł w § 4170;
- zwiększony decyzją MF z dnia 21 kwietnia 2021 r. o 1 034 488 zł w § 4000;
- zwiększony decyzją MF z dnia 25 maja 2021 r. o 15 000 zł w § 4000 i o 7000 zł w § 4170;
- zwiększony decyzją MF z dnia 31 maja 2021 r. o 9 951 429,52 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 8 lipca 2021 r. o 15 000 zł w § 4000;
- zwiększony decyzją MF z dnia 19 lipca 2021 r. o 32 044 zł w § 4000 oraz o 1000 zł w § 4170;
- zwiększony decyzją MF z dnia 30 lipca 2021 r. o 211 586 zł w § 4000 oraz o 2750 zł w § 4170;
- zwiększony decyzją MF z dnia 3 września 2021 r. o 75 451 zł w § 4000 oraz o 65 119 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją MF z dnia 13 października 2021 r. o 369 061 zł w § 4000, o 38 227 zł w § 4170 oraz o 234 075 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją MF z dnia 14 października 2021 r. o 295 000 zł w § 4000, o 5000 zł w § 4170 oraz o 138 745 zł w § 4590;
- zwiększony decyzją MF z dnia 27 października 2021 r. o 6 576 783 zł w § 4000;
- zmniejszony decyzją Wojewody Dolnośląskiego z dnia 14 grudnia 2021 r. o 47 966 zł w § 4000;
- zmniejszony decyzją DWLW z dnia 15 grudnia 2021 r. o 341 858 zł w § 4000;
- zwiększony decyzją DWLW z dnia 15 grudnia 2021 r. o 8858 zł w § 4170;

³⁰ Dalej: MF.

- zmniejszony decyzją Wojewody Dolnośląskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. o 43 788 zł w § 4000;
 - zmniejszony decyzją DWLW z dnia 22 grudnia 2021 r. o 320 345 zł w § 4000;
 - zwiększony decyzją DWLW z dnia 22 grudnia 2021 r. o 345 zł w § 4170;
- do kwoty 18 590 603,52 zł.

Dodatkowo, Wojewoda Dolnośląski decyzjami z dnia 14 i 27 grudnia 2021 r. w związku z brakiem możliwości wydatkowania środków przez PIW zablokował planowane wydatki w § 4000 w kwocie 5 629 731 zł, w § 4170 w kwocie 5000 zł i w § 4590 w kwocie 26 842 zł.

Przyznanie środków z rezerw celowych budżetu Państwa było każdorazowo poprzedzone wnioskiem PIW o dokonanie stosownych przesunięć w budżecie. W 2020 r. takie wnioski zostały złożone odpowiednio 5 i 10 marca, tj. w miesiącu, w którym zaistniała konieczność zaangażowania dodatkowych środków.

W 2021 r. wnioski o wydanie decyzji budżetowych były składane m.in.: 15 lutego, 21 kwietnia, 6 maja, 13 lipca, 16 sierpnia oraz 17 i 30 września. Najwyższa z wnioskowanych kwot, tj. 9 951 429,52 zł, ujęta została we wniosku z dnia 6 maja 2021 r. i dotyczyła środków na wypłatę odszkodowań związanych ze zwalczaniem ptasiej grypy, przyznanych decyzjami z dnia 13 i 14 kwietnia 2021 r.

(akta kontroli: tom II, str. 33-64; tom II, str. 146-171)

W 2020 r. PLW w związku ze zwalczaniem i przeciwdziałaniem ASF zaciągnął zobowiązania, pomimo braku zabezpieczenia środków na ten cel w planie finansowym PIW, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 1-171; tom III, str. 12-290)

Analiza faktur, rachunków oraz not księgowych uznaniowych wykazała, że PIW w 2021 r. nieterminowo regulował zobowiązania zaciągnięte w związku ze zwalczaniem i przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się ASF, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom IV, str. 360-377)

10. Stosownie do art. 54 ust. 1 uozz, powiatowi lekarze weterynarii, w zakresie swojej właściwości, przygotowują i aktualizują plany gotowości zwalczania poszczególnych chorób zakaźnych zwierząt.

Stosownie do art. 54 ust. 3 uozz, organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego współpracują z organami Inspekcji Weterynaryjnej przy opracowaniu i realizacji planów gotowości.

W Inspektoracie funkcjonował plan gotowości zwalczania afrykańskiego pomoru świń aktualizowany we wrześniu 2014 r. PLW wyjaśnił, że: *jest autorem tylko nielicznych fragmentów Planu gotowości, głównie charakterystyki powiatu (...). Pozostała treść (procedury, zasady działania poszczególnych zespołów itp.) została nam przekazana do zastosowania przez Wojewódzki Inspektorat Weterynarii we Wrocławiu. Natomiast cały dokument został opracowany przez Głównego Lekarza Weterynarii.*

W odniesieniu do przydatności Planu gotowości w zwalczaniu ASF u dzika, PLW wyjaśnił, że: *ocenia plan gotowości jako dokument zbyt obszerny, jak również nieprzystający do naszych możliwości technicznych, kadrowych jak i organizacyjnych. Plan gotowości powinien być zbiorem niezbędnych procedur, wzorów dokumentów do zastosowania m.in. wzory gotowych decyzji, jak również powinien zawierać listę kompetentnych firm wykonujących usługi związane ze zwalczaniem chorób zakaźnych. Plan gotowości powinien być dostępny wyłącznie w wersji elektronicznej.*

(akta kontroli: tom I, str. 94-96)

Zgodnie z art. 54 ust. 2 pkt 4 oraz art. 54 ust. 6 uoizz, plany gotowości powinny określać strukturę i organizację zespołów kryzysowych powiatowego lekarza weterynarii, w skład których wchodzić powinni pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz przedstawiciele organów administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego i podmiotów, których udział jest niezbędny w zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną i techniczną tych zespołów - zgodnie z art. 54 ust. 8 uoizz zapewnia PLW.

Stosownie do planu gotowości Powiatowy Zespół Kryzysowy³¹ powinien składać się z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, koordynatora-sekretarza, obsługi administracyjnej, oraz trzech zespołów:

- Zespół Zwalczania Choroby, Organizacji, Nadzoru, Kontroli, BHP i Dobrostanu Zwierząt,
- Zespół Analizy Zagrożeń,
- Zespół Monitoringu.

Plan gotowości określa również minimalne wymagania lokalowe i techniczne, jakie powinny być spełnione by PZK mógł sprawnie funkcjonować. Pomieszczenia PZK powinny być wyposażone w niezależne źródło zasilania wraz z agregatem prądowtórzym, pomieszczenie dyżurne wyposażone w linie telefoniczne z automatycznym zapisem rozmów, pomieszczenie robocze o powierzchni co najmniej 30 m². W zakresie środków łączności, wyposażenie w sprzęt elektroniczny oraz środki transportu PZK powinno posiadać trzy linie telefonów stacjonarnych, sześć telefonów komórkowych, dwa radiotelefony, fax z minimum jedną wydzieloną linią, minimum cztery zestawy komputerów działające w sieci Inspekcji Weterynaryjnej oraz środek transportu zdolny do przewożenia jednorazowo minimum czterech osób wraz z wyposażeniem technicznym, sprzętem do dezynfekcji oraz środkami dezynfekcyjnymi.

PZK powołany został Zarządzeniem nr 2/2022 PLW z dnia 9 lipca 2021 r. w sprawie powołania Powiatowego Zespołu Kryzysowego przy Powiatowym Lekarzu Weterynarii w Trzebnicy.

PLW wyjaśnił, że: *nie ma możliwości kadrowych, organizacyjnych i technicznych by zapewnić rozwiązania przyjęte w planie gotowości zwalczania ASF. Nie sądzę, by jakkolwiek Inspektorat Weterynarii spełniał założenia planu gotowości w zakresie zabezpieczenia kadrowego, technicznego i organizacyjnego. Walka z afrykańskim pomorem świń odbywała się przede wszystkim w ramach Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego przy Staroście Powiatu Trzebnickiego. Nie widzę sensu tworzenia dodatkowej struktury obok już istniejącej, co mogłoby zakłócić jednolitość postępowania, przyjętą hierarchię decyzyjną, w efekcie skutkując sporami kompetencyjnymi i spowolnieniem podejmowania niezbędnych decyzji. Bardzo dobrze oceniam rolę jaką odegrał Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego. Zgłaszane przeze mnie postulaty były realizowane, a przez cały czas trwania epidemii miałem stosowne wsparcie Starosty, do którego należy koordynacja działania wszystkich służb w ramach Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Jeśli pojawiły się jakieś problemy we współdziałaniu z Policją, PSP, Inspekcją Sanitarną, gminnymi i powiatowymi zarządami dróg, kwestie te były podejmowane i rozstrzygane na forum Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.*

(akta kontroli: tom II, str. 241-242)

11. W latach objętych kontrolą Inspektorat przeprowadził łącznie 913³² kontroli gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną, tj. 209³³ kontroli w 2019 r., 294³⁴

³¹ Dalej: PZK.

³² Liczba ta odnosi się do liczby kontroli przestrzegania bioasekuracji oraz kontroli sprawdzających.

kontrole w 2020 r. oraz 410³⁵ kontroli w 2021 r. Swym zakresem kontrole obejmowały m.in. sprawdzenie przestrzegania zasad bioasekuracji przed przeniknięciem wirusa ASF ze środowiska naturalnego.

W 2019 r. w wyniku 209 przeprowadzonych kontroli przestrzegania zasad bioasekuracji nieprawidłowości stwierdzono w 48 gospodarstwach, co stanowiło 22,97% przeprowadzonych kontroli. W każdym ze skontrolowanych przypadków PIW wydał, na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 1 uozz, decyzję nakazującą usunięcie stwierdzonych uchybień w określonym terminie.

W 2020 r. przeprowadzono 236 kontroli przestrzegania zasad bioasekuracji. W 87 przypadkach wydano decyzję nakazującą, na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 1 uozz, usunięcie nieprawidłowości, co stanowiło 36,86% ogólnej liczby przeprowadzonych kontroli. PIW sprawdził realizację sformułowanych w nich zaleceń pokontrolnych przeprowadzając 58 kolejnych kontroli. Na tej podstawie wydanych zostało 25 decyzji nakazujących ubój trzody chlewnej i zakazujących jej dalszego utrzymywania na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz. W 20 przypadkach decyzje te stały się ostatecznie podstawą do uboju lub zabicia utrzymywanej trzody chlewnej. PIW w żadnym przypadku nie zweryfikował, czy decyzja została wykonana przez stronę, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W 2021 r. przeprowadzono 179 kontroli przestrzegania zasad bioasekuracji oraz 231 kontroli sprawdzających. Nieprawidłowości wystąpiły w 256 przypadkach, co stanowiło 62,44% łącznej liczby kontroli. W celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości PIW wydał 66 decyzji na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 1 uozz. Ponadto wydano, na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz, jedną decyzję nakazującą ubój trzody chlewnej i zakazującą jej dalszego utrzymywania w gospodarstwie. Decyzja ta w toku przeprowadzenia postępowania odwoławczego została uchylona i przekazana do ponownego rozpatrzenia.

(akta kontroli: tom I str. 75-91)

Na łącznie 26 przypadków decyzji wydanych w latach 2020-2021 na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz, w 12 przypadkach strony wniosły odwołania do DWLW. Sześć z tych odwołań zostało uwzględnionych, a w przypadku pozostałych sześciu organ odwoławczy utrzymał decyzje PLW w mocy. W dwóch przypadkach od decyzji wydanych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej wniesione zostały skargi do sądu administracyjnego. W obu tych przypadkach sąd administracyjny oddalił skargę.

W 26 decyzjach wydanych w okresie objętym kontrolą na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz, PLW wskazywał różne terminy wykonania nakazu zabicia lub uboju zwierząt, tj. 180 dni dla prosiąt, 120 dni dla warchlaków, 90 dni dla tuczników, 14 dni dla niezaproszonych i niekarmiących macior oraz 40 dni od dnia wyproszenia dla zaproszonych i karmiących macior, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 172)

Do najczęstszych naruszeń ujawnianych w toku kontroli bioasekuracji należały kwestie związane z:

- brakiem tabliczek „nieupoważnionym wstęp wzbroniony”;
- brakiem wyłożenia mat dezynfekujących;
- brakiem odzieży ochronnej;
- niezabezpieczeniem paszy przed dostępem zwierząt dziko żyjących;

³³ Wyłącznie kontrole przestrzegania bioasekuracji.

³⁴ 236 kontroli przestrzegania bioasekuracji oraz 58 kontroli sprawdzających.

³⁵ 179 kontroli przestrzegania bioasekuracji oraz 231 kontroli sprawdzających.

- niezabezpieczeniem budynków, w których utrzymywane są świnie przed dostępem zwierząt dziko żyjących;
- brakiem planu bezpieczeństwa biologicznego;
- brakiem stacji deratyzacyjnych.

(akta kontroli: tom I, str. 280-283)

Jak wynika z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 stycznia 2021 r.³⁶, w gospodarstwach położonych na obszarze zagrożenia oraz obszarze objętym ograniczeniami, w których są utrzymywane świnie, powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza, przynajmniej raz w roku, kontrolę stanu zdrowia świń wraz z wywiadem lekarsko-weterynaryjnym oraz badanie kliniczne świń z pomiarem wewnętrznej ciepłoty ciała, zgodnie z rozdziałem 4 lit. A załącznika do decyzji 2003/422/WE oraz kontrolę przestrzegania nakazów i zakazów, o których mowa odpowiednio w § 1, § 1a i § 2 rozporządzenia w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń³⁷ oraz obowiązku, o którym mowa w § 18 ust. 2 tego rozporządzenia.

Stosownie do postanowień Programu, wprowadzonego w 2021 r. przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Inspektorat przeprowadził w tym roku kontrole w zakresie przestrzegania zasad bioasekuracji u wszystkich hodowców świń w powiecie trzebnickim³⁸.

(akta kontroli: tom I, str. 250-255)

12. Stosownie do art. 11 ust. 1 uozz, powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a-l, n, p oraz w art. 4 ust. 3 uozz, na obszarze jego właściwości. Zakres danych jakie zawiera przedmiotowy rejestr wynika z art. 11 ust. 2 uozz oraz § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 kwietnia 2018 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną na podstawie przepisów o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt³⁹. Rejestr prowadzony jest w formie elektronicznej, według wzoru, który stanowi załącznik do rozporządzenia⁴⁰.

Rejestr prowadzony przez PLW na obowiązującym wzorze, nie zawierał jednak wszystkich wymaganych przepisami danych, albowiem dla wszystkich prowadzonych kategorii działalności nadzorowanych nie były dokonywane wpisy w rubrykach PESEL oraz NIP, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom II, str. 221-238)

13. Pracownicy PIW w trakcie kontroli bioasekuracji podmiotów utrzymujących trzodę chlewną weryfikowali dane zawarte w księgach rejestracji prowadzonych w siedzibach stad ze stanem faktycznym. W przypadku rozbieżności pomiędzy tymi danymi PLW kierował na podstawie art. 48 ust. 1 pkt 1 uozz do producenta trzody chlewnej decyzję nakazującą usunięcie nieprawidłowości. Dane na temat liczby stad

³⁶ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie wprowadzenia w 2021 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 236), dalej: Program.

³⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 sierpnia 2021 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (Dz. U. poz. 1485). Do dnia 10 sierpnia 2021 r. obowiązywało rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r.

³⁸ W sumie 231 przeprowadzonych w 2021 r. kontroli bioasekuracji przy 161 utrzymywanych stadach trzody chlewnej.

³⁹ Dz. U. poz. 818.

⁴⁰ § 3 i 4 wspomnianego rozporządzenia.

umieszczonych w systemie Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt, prowadzonym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) oraz rejestrze prowadzonym przez PIW w Trzebnicy różniły się. Według informacji otrzymanych z ARiMR na terenie powiatu trzebnickiego liczba siedzib stad na koniec poszczególnych lat objętych kontrolą wynosiła: w 2019 r. – 188, w 2020 r. – 172, w 2021 r. – 164. Natomiast według rejestrów prowadzonych przez PIW w Trzebnicy liczba stad trzody chlewnej wynosiła: w 2019 r. – 329, w 2020 r. – 312, w 2021 r. – 161.

Jak wyjaśnił PLW: różnica w ilości stad trzody chlewnej między ARiMR a Inspekcją Weterynaryjną wynika z tego, że agencja wykazuje stada aktywne (posiadające zwierzęta) jak i puste, czyli nieposiadające zwierząt i stad bez zwierząt, ale bez deklaracji właściciela o zakończeniu hodowli trzody chlewnej.

PLW w Trzebnicy cyklicznie przesyłał wykazy siedzib stad pustych do ARiMR.

(akta kontroli: tom II, str. 246-249)

14. W latach 2019-2021 PLW w celu przeciwdziałania i zwalczania ASF na terenie powiatu trzebnickiego podjął współpracę z następującymi podmiotami:

- Starostwo Powiatowe w Trzebnicy - współpraca w ramach zorganizowania spotkania Powiatowej Komisji Bezpieczeństwa i Porządku;
- Rada Powiatowej Dolnośląskiej Izby Rolniczej - w ramach zorganizowania szkolenia z tematyki ASF w której uczestniczył PIW oraz lokalni hodowcy trzody chlewnej;
- Nadleśnictwo Oborniki Śląskie - współpraca w ramach pobierania próbek z dzików padłych oraz usuwania zwłok dzików;
- Zarządy dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich oraz Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad - współpraca w ramach pobierania próbek z dzików padłych w wyniku zdarzeń komunikacyjnych oraz usuwania zwłok dzików;
- Koła Łowieckie - współpraca polegała na ustaleniu zasad obowiązujących w trakcie zwalczania i przeciwdziałania ASF, przekazywaniu informacji na temat obwodów łowieckich znajdujących się w strefach objętych ograniczeniami, zasad bioasekuracji w trakcie odstrzału sanitarnego, zasad prowadzenia odstrzału sanitarnego, zasad wykonywania czynności związanych z zagospodarowaniem tusz dzików oraz usuwaniu zwłok dzików padłych;
- Zarząd Dróg Powiatowych - w zakresie wniosku o podjęcie działań mających na celu sprawdzenie, czy z terenu parkingów, stacji benzynowych oraz innych miejsc postojowych są regularnie opróżniane pojemniki na odpady oraz o rozmieszczenie materiałów informacyjnych o roli żywności w rozprzestrzenianiu się wirusa ASF;
- prywatnymi podmiotami - w zakresie nadzoru i kontroli nad prowadzonymi przez nie PPT dzików odstrzelonych;
- pozostałe jednostki: Komendant Powiatowy Policji w Trzebnicy, Komendant Państwowej Straży Pożarnej w Trzebnicy, Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Trzebnicy - współpraca polegała na uczestnictwie w cyklicznie organizowanych szkoleniach.

W okresie objętym kontrolą PLW prowadził w różnych formach działalność informacyjną dotyczącą zagrożeń wynikających z ASF. Jej adresatami byli przede wszystkim hodowcy trzody chlewnej, myśliwi oraz lekarze weterynarii z powiatu trzebnickiego. Działalność informacyjna polegała w szczególności na:

- kolportażu ulotek dotyczących zasad przeciwdziałania rozprzestrzeniania się ASF u świń i dzików w trakcie prowadzonych kontroli bioasekuracji u producentów trzody chlewnej;

- przekazywaniu informacji dotyczących ASF, obwodów łowieckich objętych ograniczeniami oraz zasad prowadzenia dokumentacji związanej z odstrzałem sanitarnym dzików, prezesom i łowczym kół łowieckich z powiatu trzebnickiego;
- prowadzeniu szkoleń adresowanych do myśliwych dotyczących zasad pobierania próbek do badań laboratoryjnych, zasad bioasekuracji w łowisku, w trakcie polowań, transportu oraz przechowywania tusz dzika;
- prowadzeniu - we współpracy z Radą Powiatową Dolnośląskiej Izby Rolniczej w Trzebnicy - szkoleń dla hodowców trzody chlewnej z tematyki ASF i zasad bioasekuracji w gospodarstwach;
- prowadzeniu szkoleń dla wyznaczonych lekarzy weterynarii z tematyki ASF, zasad bioasekuracji oraz terminowości składanych sprawozdań.

W przypadku działalności informacyjnej i szkoleniowej PIW nie poniósł żadnych kosztów, albowiem koszt druku ulotek informacyjnych poniósł Dolnośląski Wojewódzki Inspektorat Weterynarii we Wrocławiu, natomiast wynajem sal na czas spotkań i szkoleń i związane z tym koszty leżały po stronie organizatorów szkoleń i spotkań. W trakcie walki z epizootią PLW nie napotkał na żadne problemy związane ze współpracą na szczeblu samorządowym, szczeblu administracji zespolonej oraz w związku z współpracą z innymi organami i służbami zaangażowanymi w walkę z ASF.

(akta kontroli: tom I, str. 94-143)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) PLW nie informował sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii o 42 przypadkach podejrzenia lub stwierdzenia wystąpienia ASF u dzików, co było niezgodne z art. 51 ust. 5 pkt 1 lit. a uoizz, w związku z czym nie dysponowali oni wiarygodną informacją w tym zakresie.

PLW wyjaśnił, że wynikało to z niedopatrzenia oraz wskazał, że w kolejnych przypadkach ASF u dzików taka informacja będzie przekazywana.

(akta kontroli: tom I, str. 256-259)

2) Pomimo wynikającego z art. 51 ust. 5 pkt 1 lit. c uoizz, obowiązku informowania sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii o wygaszeniu ogniska chorób, o których mowa w art. 51 ust. 5 pkt 1 lit. a i b ww. ustawy, PLW nie wywiązał się z takiego wymogu w przypadku pięciu na sześć przedmiotowych sytuacji mających miejsce w okresie objętym kontrolą.

PLW wyjaśnił, że nie informował sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii ze względu na dużą liczbę dokumentów i czynności związanych z ogniskami ASF u trzody chlewnej.

(akta kontroli: tom I, str. 256-259)

3) Pomimo określonego w punkcie 3.2.5.23 Programu wymogu, PLW nie dokonywał nie rzadziej niż raz na kwartał weryfikacji wszystkich PPT zlokalizowanych na obszarze powiatu trzebnickiego. W ostatnim kwartale 2021 r. na obszarze działania PIW znajdowało się w sumie siedem PPT, z których weryfikacją objęto sześć. Nie wypełnił tym samym wymaganych działań profilaktycznych.

PLW wyjaśnił, że nie przeprowadził kontroli jednego punktu w związku z brakami kadrowymi.

(akta kontroli: tom II, str. 173-175)

4) Zobowiązania zaciągnięte przez PIW pod kątem zwalczania oraz przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się ASF przekroczyły na koniec miesiąca marca i kwietnia 2020 r. plan finansowy tej jednostki w dziale 010, rozdziale 01022

odpowiednio o kwotę: 11 421,44 zł oraz 14 008,44 zł. Zaciągnięcie tych zobowiązań pomimo braku zabezpieczenia odpowiednich środków w planie finansowym PIW stanowiło naruszenie art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴¹. Zgodnie z tym przepisem jednostki sektora finansów publicznych mogą zaciągać zobowiązania do sfinansowania w danym roku do wysokości wynikającej z planu wydatków.

W kwestii zaciągania zobowiązań ponad kwoty wynikające z planu finansowego PLW wyjaśnił, że: *warunkiem sukcesu w walce z chorobą ASF są natychmiastowe i radykalne działania. Każda zwłoka powoduje wzrost ryzyka dalszego rozprzestrzenienia się choroby. W związku z powyższym należało, mimo braku zabezpieczenia środków finansowych, zaciągnąć zobowiązania. W późniejszym terminie środki zostały pozyskane z budżetu państwa i wszystkie zobowiązania zostały uiszczone. Podejmując ww. działania miałem przede wszystkim na celu wykonanie podstawowych obowiązków Inspekcji Weterynaryjnej, tj. ochronię zdrowia zwierząt oraz bezpieczeństwo produktów pochodzenia zwierzęcego w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego, w szczególności poprzez zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt zgodnie z ustawą uozz.*

(akta kontroli: tom II, str. 1-171; tom III, str. 12-290)

5) W 2020 r. PLW, na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz, wydał 20 decyzji nakazujących ubój lub zabicie trzody chlewnej oraz zakazujących jej dalszego utrzymywania. W żadnym z tych przypadków PIW nie zweryfikował jednak, czy wydany nakaz został wykonany przez stronę. NIK uznaje to za nierzetelne. PIW nie posiadał bowiem wiedzy, czy zastosowane przez niego środki przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się ASF są skuteczne, w tym czy strona nie uchyla się od wykonania nałożonych na nią obowiązków. Uniemożliwiło to PLW - jako wierzycielowi obowiązków o charakterze niepieniężnym wynikających z wydanych decyzji - ewentualne podjęcie działań zmierzających do przymusowego wykonania wydanego nakazu w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁴².

PLW wyjaśnił, że nieweryfikowanie wykonania decyzji wynikało *przede wszystkim z braków kadrowych, jak również nałożenia zwalczania wysoce zjadliwej grypy ptaków i afrykańskiego pomoru świń.*

(akta kontroli: tom I, str. 196-198)

6) Pomimo wymagań, określonych w art. 11 ust. 2 uozz, prowadzony przez PLW rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną był niekompletny, gdyż nie zawierał numeru PESEL oraz numeru identyfikacji podatkowej (NIP) takich podmiotów.

PLW wyjaśnił, że *przez nieuwagę nie wpisał do rejestru podmiotów nadzorowanych numeru PESEL oraz NIP. Niezwłocznie zostanie to wpisane do rejestru.*

Według stanu na dzień 15 kwietnia 2022 r. powyższa deklaracja PLW nie została zrealizowana.

(akta kontroli: tom II, str. 173-175)

7) W 26 decyzjach, wydanych w latach 2020-2021 na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz, nakazujących ubój lub zabicie trzody chlewnej oraz zakazujących jej dalszego utrzymywania, PLW określił terminy na dokonanie takich czynności. Wynosiły one 180 dni dla prosiąt, 120 dni dla warchlaków, 90 dni dla tuczników, 14 dni dla niezaproszonych i niekarmiących macior i 40 dni od dnia wyproszenia dla zaproszonych i karmiących macior.

⁴¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm.; dalej: ufp.

⁴² Dz. U. z 2022 r. poz. 479, ze zm.

Było to sprzeczne z ww. przepisem, gdyż nie przewiduje on w ogóle możliwości określania przez organy Inspekcji Weterynaryjnej terminu, w którym powinien zostać wykonany nakaz zabicia lub uboju zwierząt określonych gatunków.

Niezależnie od powyższego wskazywane w decyzjach terminy wykonania nakładanych obowiązków były odległe i zróżnicowane co zwiększało ryzyko rozprzestrzeniania się wirusa ASF. Z uwagi na charakter wydawanych nakazów niezbędna jest bowiem ich natychmiastowa realizacja, tym bardziej, że zgodnie z art. 48 ust. 2 uozz ww. decyzjom nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Jak wyjaśnił PLW: *w decyzjach nakazujących ubój wszystkich zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie oraz zakazie utrzymywania zwierząt dla różnych grup technologicznych trzody chlewnej, terminy uboju ustalone były do momentu osiągnięcia wagi rzeźnej dla poszczególnej grupy technologicznej. W gospodarstwach tych nie zdecydowano się na zabicie zwierząt bez osiągnięcia wagi rzeźnianej, ponieważ nie były to gospodarstwa, w których dokonuje się zabicia zwierząt w ramach wykupu prewencyjnego związanego z wystąpieniem ASF.*

Według NIK podejście PLW nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż pozostaje sprzeczne z istotą instrumentów walki z ASF przewidzianych przepisami prawa.

(akta kontroli: tom II, str. 173-175)

8) W Inspektoracie wystąpiły 22 przypadki nieterminowego regulowania w 2021 r. zobowiązań wynikających z wystawionych PIW faktur i rachunków opiewających na łączną kwotę 200 785,90 zł, a dotyczących wydatków na walkę i przeciwdziałanie ASF. Opóźnienia w tym zakresie sięgały od trzech do 37 dni. Było to niezgodne z art. 44 ust. 3 pkt 3 ufp, który przewiduje, iż wydatki publiczne powinny być dokonywane w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań. W żadnym przypadku zapłata faktury lub rachunku po terminie nie skutkowałą dla PIW zapłatą odsetek.

PLW wyjaśnił, że: *plan finansowy środków w rozdziale 01022 na lata 2020 i 2021 nie zabezpiecza potrzeb na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt. Realizując zadania statutowe korzystamy z rezerw celowych, które są przyznawane w transzach. Terminy wnioskowania o przyznanie środków finansowych są niezależne od naszej jednostki. W umowach o odstrzał sanitarny dzików zawarta jest klauzula, że zapłata nastąpi nie wcześniej, niż po uruchomieniu środków pochodzących z rezerwy celowej budżetu państwa. W przypadku innych zobowiązań zwracano się o przedłużenie terminu płatności.*

(akta kontroli: tom IV, str. 360-377)

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi NIK nie formułuje uwag.

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Zaniechanie praktyki określania w decyzjach wydawanych na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz terminu, w którym powinien zostać wykonany nakaz zabicia lub uboju zwierząt określonych gatunków.
2. Każdorazowe weryfikowanie wykonania przez stronę nakazów wydawanych na podstawie art. 48b ust. 1 pkt 2 uozz. nakazujących ubój lub zabicie świń i zakazujących dalszego ich utrzymywania w gospodarstwach na terenie powiatu trzebnickiego.

3. Wywiązywanie się z obowiązku weryfikacji wszystkich punktów przetrzymywania tusz dzików zgodnie z wprowadzonym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programem mającym na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie.
4. Informowanie sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii o przypadkach podejrzenia lub stwierdzenia ASF na terenie powiatu trzebnickiego, a także o wygaszeniu ogniska chorobowego.
5. Uzupelnienie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną o numer PESEL oraz NIP.
6. Podjęcie działań mających na celu terminowe regulowanie zobowiązań zaciągniętych pod kątem zwalczania oraz przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się ASF.
7. Podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie przypadków zaciągania zobowiązań w sytuacji braku zabezpieczenia środków w planie finansowym PIW.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, kwietnia 2022 r.

Kontrolerzy
Ziemowit Florkowski
Doradca ekonomiczny

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
podpis

Bernard Sosulski
Inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

